

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym 7 listopada 2012 r. E. W. domagała się zasądzenia od A. R. kwoty (...) zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 listopada 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania. Powódka żądała zachowku po zmarłej matce H. R. (1). Podniosła, że spadek po matce na podstawie testamentu nabyła ona w 1/3 części oraz jej brat (pozwany) w 2/3 części. Stwierdziła, że w związku z brakiem jej wydziedziczenia przysługuje jej zachówek po zmarłej. Powódka wskazała, że gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego, to strony otrzymałyby po jednej części spadku – dziedziczyłyby po 1/2 części. Powódka zaznaczyła, że otrzymała 1/3 spadku zamiast jego połowy. Podała, że różnica pomiędzy tymi wielkościami wynosi 1/6 ($1/2 - 1/3 = 1/6$). Zdaniem powódki, jej zachówek wynosi połowę tej części, a więc 1/12 spadku ($1/6 : 2 = 1/12$). Powódka oświadczyła, że w skład masy spadkowej po zmarłej wchodzi udział w wysokości 2/3 części w nieruchomości położonej w miejscowości H. U., którego wartość wynosi (...) zł, a także udział w prawie własności lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...), którego wartość wynosi (...) zł. Powódka wyjaśniła, że skoro wartość spadku po H. R. (1) wynosi (...) zł, zatem należny jej z mocy art. 991 k.c. zachówek stanowi 1/12 tej kwoty i wynosi (...). (pozew – 3-5 (k. 11-13), pismo procesowe powódki z 10.12.2013 r. – k. 148)

A. R. wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Pozwany oświadczył, że zgodnie z art. 991 k.c. powódce nie przysługuje roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku czy jego uzupełnienia. Pozwany podniósł, że na gruncie niniejszej sprawy nie zaistniały przesłanki z art. 991 § 2 k.c. Wskazał, że w przypadku dziedziczenia ustawowego powódka nabyłaby połowę spadku (1/2 spadku), a więc jej udział zachowkowy wynosi 1/4 spadku ($1/2 z 1/2$ udziału spadkowego). Pozwany zaznaczył, że powódka nabyła na podstawie testamentu udział w wysokości 1/3 części spadku, co stanowi więcej niż przysługujący jej ułamek zachowkowy. Pozwany podkreślił, że powódka nabyła zachówek w całości (cały jej zachówek został pokryty) poprzez powołanie do spadku na podstawie testamentu, stąd też nie przysługuje jej roszczenie o zapłatę zachowku. Z ostrożności pozwany zakwestionował wartość spadku określoną przez powódkę w pozwie. (odpowiedź na pozew - k. 115-116)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

H. R. (1) zmarła 11 czerwca 2009 r. jako wdowa. Pozostawiła po sobie dwoje dzieci: syna A. R. i córkę E. W.. W dniu 3 października 2008 r. H. R. (1) sporządziła testament własnoręczny, w którym oświadczyła, że do 1/3 części spadku powołuje córkę E. W., a do 2/3 części spadku powołuje syna A. R.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 15 grudnia 2009 r. wydanym w sprawie I Ns 833/09 Sąd Rejonowy dla W. stwierdził, że spadek po H. R. (1) na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 3 października 2008 r. nabyli: córka E. W. w 1/3 części spadku oraz syn A. R. w 2/3 części spadku. (dowód: odpis postanowienia – k. 17, zeznania pozwanego - 0:09:35-0:12:00 nagrania z 11.02.2014 r., płyta: k. 158)

W skład spadku po H. R. (1) wchodził: udział w wysokości 2/3 części w zabudowanej nieruchomości położonej w miejscowości H. U. w powiecie (...), o powierzchni 0,5 ha, objętej księgą wieczystą o numerze (...) oraz udział w wysokości 2/3 części w stanowiącym odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnym położonym przy ul. (...) w W., objętym księgą wieczystą o numerze (...). Obecnie przed Sądem Rejonowym dla W. toczy się postępowanie z wniosku E. W. z udziałem A. R. o dział spadku po H. R. (1) i H. R. (2). Postępowanie nie zostało prawomocnie zakończone. (dowód: akt własności ziemi – k. 16, wydruki z elektronicznej księgi wieczystej – k. 18-33, zeznania pozwanego - 0:09:35-0:12:00 nagrania z 11.02.2014 r., płyta: k. 158)

W piśmie z 26 października 2012 r. E. W. wezwała A. R. do zapłaty kwoty 76.338 zł tytułem zachowku po H. R. (1), w terminie do 2 listopada 2012 r. (dowód: wezwanie do zapłaty – k. 34, potwierdzenie nadania – k. 35)

Sąd ustalił stan faktyczny na podstawie przywołanych wyżej dowodów, których wiarygodność nie budziła wątpliwości. Sąd nie oparł się na dokumentach załączonych do odpowiedzi na pozew, to jest na opinii biegłego (k. 118-133), wniosku o dział spadku (k. 134-137), piśmie zawierającym zastrzeżenia do opinii (k. 138). Dokumenty te nie miały istotnego

znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Strona pozwana przedłożyła je w związku z kwestionowaniem wartości spadku, dla wykazania, że wartości nieruchomości należących do spadkodawczyni, określone przez powódkę w pozwie, budzą wątpliwości i są niewiarygodne. Opinia biegłego została sporządzona na potrzeby innego postępowania. W toku niniejszego procesu wartość nieruchomości wchodzących w skład spadku po H. R. (1) była sporna między stronami. Nie było jednak istotne ustalanie wartości tych nieruchomości, ponieważ do chwili zamknięcia rozprawy powódka nie wykazała, aby powództwo było uzasadnione co do zasady – aby przysługiwało jej roszczenie z art. 991 § 2 k.c.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu na podstawie art. 991 § 1 i 2 k.c.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału, co jest określane jako zachówek. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (art. 991 § 2 k.c.).

Do spadku po H. R. (1) z mocy ustawy byłyby powołane jej dzieci: powódka oraz pozwany po 1/2 części każde z nich (art. 931 § 1 k.c.). Do dziedziczenia ustawowego nie doszło, ponieważ spadkodawczyni pozostawiła ważny testament. Jak prawomocnie stwierdził Sąd Rejonowy dla W. w sprawie I Ns 833/09 (k. 17), spadek po H. R. (1) na podstawie testamentu nabyli: powódka w 1/3 części oraz pozwany w 2/3 części. Skoro doszło do dziedziczenia testamentowego, powódce służyło prawo do zachowku przewidziane w art. 991 § 1 k.c. Na podstawie tego przepisu powódce przysługiwał zachówek po zmarłej matce w wysokości połowy wartości udziału spadkowego, który by jej (powódce) przypadął przy dziedziczeniu ustawowym po matce. Skoro z mocy ustawy powódce przysługiwałby udział spadkowy w wysokości połowy spadku po zmarłej, zatem należny powódce zachówek stanowił równowartość 1/4 części spadku po matce (połowa połowy spadku po zmarłej). Dodać należy, że w niniejszej sprawie nie zaistniały okoliczności wskazujące na to, aby powódce przysługiwał zachówek w wysokości dwóch trzecich wartości udziału spadkowego. Zachówek należny powódce z mocy art. 991 § 1 k.c. stanowił więc równowartość jednej czwartej spadku (równowartość połowy wartości udziału spadkowego, który przypadłaby powódce przy dziedziczeniu ustawowym po matce, a więc równowartość połowy z jednej drugiej części spadku, która przypadłaby powódce przy dziedziczeniu ustawowym po matce). Zachówek należny powódce z mocy art. 991 § 1 k.c. nie stanowił natomiast równowartości połowy spadku, jak nietrafnie podnosiła powódka. Do połowy spadku powódka byłaby uprawniona wtedy, gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego, co jednak nie miało miejsca. Należny jej zachówek nie mógł więc stanowić równowartości połowy spadku.

W toku procesu zostało wykazane, że powódka otrzymała należny jej zachówek w całości w postaci powołania do spadku. Należny powódce zachówek stanowił równowartość jednej czwartej części spadku. Powódka zaś na skutek powołania do spadku na podstawie testamentu nabyła jedną trzecią część spadku (czyli więcej niż równowartość jednej czwartej części spadku). Powódka nabyła więc taką część spadku w drodze dziedziczenia testamentowego (1/3 część spadku), która przewyższała należny jej zachówek (o równowartości 1/4 części spadku). W takiej sytuacji w świetle art. 991 § 2 k.c. powódce nie przysługiwało przeciwko pozwanemu roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Z tytułu testamentowego dziedziczenia po matce powódka otrzymała więcej (1/3 część spadku) niż należny jej na mocy art. 991 § 1 k.c. zachówek (równowartość 1/4 wartości spadku). Na gruncie rozpoznawanej sprawy roszczenie powódki o zachówek wywodzone z art. 991 § 2 k.c. w całości było nieuzasadnione. Nie została spełniona podstawowa przesłanka konieczna do uwzględnienia tego roszczenia – nie wystąpiła taka okoliczność, aby powódka (uprawniona do zachowku) nie otrzymała należnego jej zachowku. Powódka otrzymała należny jej zachówek w postaci powołania do spadku z testamentu i nie zachodziła potrzeba pokrycia bądź uzupełnienia zachowku. Gdyby powódka nie została powołana do spadku z testamentu, to mogłaby uzyskać jedynie

równowartość 1/4 części spadku – należny jej zachowek. Na skutek dziedziczenia testamentowego otrzymała więcej – prawo do 1/3 części spadku.

Mając na uwadze powyższe ustalenia i rozważania, na podstawie art. 991 § 1 i 2 k.c. Sąd w całości oddalił powództwo jako niezasadne.

Sąd orzekł o kosztach procesu (postępowania) między stronami na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Powódka w całości przegrała sprawę i dlatego zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu ciążył na niej obowiązek poniesienia kosztów procesu, w tym obowiązek zwrotu kosztów procesu poniesionych przez pozwanego. Pozwany był reprezentowany przez adwokata i poniósł koszty procesu obejmujące koszty zastępstwa procesowego w wysokości (...) zł, ustalone na mocy § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 461). Wobec tego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Sąd zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę (...) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Zarządzenie:

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.